

העמותה למשפט ציבורי בישראל
الجمعية للقانون ألعالم فني إسرائيل
The Israeli Association of Public Law

נשיא: השופט (בדימוס) פרופ' אליקים רובינשטיין ■ **יו"ר:** פרופ' קרן וינשל ■ **מזכירה:** ד"ר נטע נדיב

נימוקי ועדת פרס גורני לשנת 2024

פרס גורני על פעילות יוצאת דופן בתחומי המשפט הציבורי – פרופ' קלוד קליין

פרס גורני למשפט ציבורי מוענק השנה לפרופסור קלוד קליין על מפעל חייו בתחום המשפט הציבורי.

פרופ' קליין הוא מהאבות המייסדים של המשפט החוקתי הישראלי ונמנה עם בכירי החוקרים של התיאוריה החוקתית בישראל. מחקריו וכתבתו במשפט חוקתי ובמדע המדינה מקיפים מרחב עצום של נושאים והוא הניח בכתביו תשתית תיאורטית מרשימה בנושאים אלה.

בולט במיוחד מחקריו פורץ הדרך בעניין הסמכות המכוננת של הכנסת שלימים היווה את המסד התיאורטי-דוקטרינרי להכרה במעמדם החוקתי של חוקי היסוד בישראל. כאמור, מחקר חלוצי זה לא נותר רק בדלת אמות המחקר המשפטי התיאורטי. התיאוריה אותה הניח בשנות השבעים של המאה הקודמת אומצה כעשרים שנה מאוחר יותר בפסק הדין בעניין בנק המזרחי בו עוגנה ההבחנה בין פועלה של הכנסת כרשות מחוקקת לבין פועלה כרשות מכוננת, הבחנה העומדת ביסוד המשפט החוקתי המוסדי הישראלי. תיאוריה זו שאותה המשיך לפתח פרופ' קליין לאחר פסק הדין בעניין בנק המזרחי, היא גם הבסיס הרעיוני לדוקטרינה שאומצה בפסק דינו של בית המשפט העליון שניתן לאחרונה בעניין ביטול עילת הסבירות, שם נקבע כי נתונה לבית המשפט הסמכות לקיים ביקורת שיפוטית על חוקי יסוד ולהתערב במקרים חריגים וקיצוניים שבהם חרגה הכנסת מסמכותה המכוננת.

מפעלו המחקרי של פרופ' קלוד קליין אינו מתמצה בתחום המשפט החוקתי. פרופ' קליין עסק רבות באפיון המושג "מדינת היהודים" ובתפיסות היסוד של מנהיגי התנועה הציונית; ברפובליקת ויימאר; ובפרשת דרייפוס. הוא גם ערך מחקר מקיף על אודות משפט אייכמן המאיר מכלול היבטים של המשפט, הן אלה המשפטיים-חוקתיים והן אלה החברתיים. בכל אלה הפגין פרופ' קליין את יכולותיו המחקריות החורגות מעולם המשפט ואת ראייתו הרחבה והרב תחומית.

לצד פעילותו המרשימה כחוקר וכמורה מצטיין לדורות של משפטניות ומשפטנים כיהן פרופ' קליין כדיקן של שלוש פקולטות למשפטים - באוניברסיטה העברית, במכללה למינהל ובמרכז האקדמי למשפט ועסקים, ובכך תרם תרומה של ממש לחינוך המשפטי בישראל. פרופ' קליין אף שימש כיושב ראש העמותה למשפט ציבורי וכחבר בוועד המנהל של הארגון הבינלאומי למשפט חוקתי.

פרופ' קלוד קליין הוא אפוא מענקי המשפט הציבורי הישראלי. הוא תרם לו תרומה חשובה וייחודית. בשל כך מצאה אותו ועדת הפרס ראוי לקבל את פרס גורני לפעילות יוצאת דופן בתחום המשפט הציבורי בישראל.

העמותה למשפט ציבורי בישראל
الجمعية للقانون ألعالم فني إسرائيل
The Israeli Association of Public Law

נשיא: השופט (בדימוס) פרופ' אליקים רובינשטיין ■ **יו"ר:** פרופ' קרן וינשל ■ **מזכירה:** ד"ר נטע נדיב

פרס גורני על פעילות יוצאת דופן בתחומי המשפט הציבורי – פרופ' אורן גזל אייל

פרס גורני למשפט ציבורי מוענק השנה לפרופ' אורן גזל אייל על תרומתו יוצאת הדופן בתחום המשפט הציבורי בישראל. זאת בגין פעילותו כחוקר מצטיין בשדה האקדמי, שאותה רתם לעשייה ציבורית בעלת תרומה ישירה ומשמעותית להגנה על זכויות חוקתיות במשפט הפלילי. שורה ארוכה של מחקרים שערך פרופ' גזל אייל ביותר משני עשורים של פעילות אקדמית, פורסמו בבמות מובילות, זכו בפרסים, והיו "הרוח החיה" שמאחורי שינויי מדיניות במערכת המשפט הפלילית, שבאים לידי ביטוי בחקיקה, בפסיקה ובהנחיות מינהליות.

כבר בראשית דרכו שילב פרופ' גזל אייל בין פעילותו כחוקר ובין השפעה על חיי המעשה. במאמרו "הסדרי ענישה - הצעה להליך חדש" משנת 2006 הגה הליך חלופי להליך הפלילי בעבירות קלות. הצעת החוק ששילב במאמר הובילה לתיקון חוק סדר הדין הפלילי באופן המאפשר סגירת תיקים ב"הסדר מותנה" חלף הגשתו של כתב אישום, ומיושם באלפי מקרים בשנה. זאת ועוד, המלצות ועדה שבראשה עמד פרופ' גזל אייל הובילו לשינוי משמעותי במדיניות התביעה הצבאית בטיפול בעבירות סמים בצה"ל, ולצמצום מספר החיילים הנאסרים בגין עבירות אלה. ועדה אחרת שבראשה עמד הובילה לשינוי במדיניות התביעה הצבאית בנוגע לטיפול בעריקים, והתוכנית שעליה המליצה זכתה בפרס הרמטכ"ל לחדשנות.

מחקרים אחרים שערך יחד עם פרופ' רות קנאי ושנודעה להם חשיבות רבה והשפעה יתרה, בחנו את השפעותיהן של הנחיות לענישה על רקע הצעה לקבוע בחוק עונשי מוצא כהנחיה לשופטים בבואם לגזור את הדין, במסגרת תיקון 113 לחוק העונשין. תוצאות המחקרים, בשילוב עם מעורבותו של פרופ' גזל אייל בהליך החקיקה, ריכזו את תוצאתו המחמירה של התיקון המוצע לחוק והשפיעו במיוחד על ההחלטה שלא לאמץ במסגרתו עונשי מוצא. בדומה לכך, מחקרים אחרים שלו הובילו לשינוי מדיניות בעניין כליאתם של אלפי פלסטינים שנכנסו לישראל למטרות פרנסה; וכן להכרה של בית המשפט העליון בסמכות לחרוג ממתחם העונש ההולם לקולה, מטעמי צדק.

במסגרת פעילותו הציבורית תרם פרופ' גזל אייל לקידום מדיניות המצמצמת שימוש בכליאה, והרחבה של הכלים השיקומיים המצויים בידי רשויות אכיפת החוק. ובין תפקידים רבים שנטל על עצמו במסגרת ועדות ציבוריות, ראוי לציין כי הוא מכהן כסגן יושב ראש של הוועדה הציבורית למניעת הרשעות שווא ותיקונן. נוסף על כך, הוא מציג את מחקריו באופן תדיר לפני קובעי מדיניות, ופועל אף לקידום מדיניות המגינה על זכויות היסוד של האדם בהליך הפלילי, ובכך לקדם את מטרות המשפט הציבורי.

פרופ' אורן גזל אייל הוא אפוא חוקר מוביל שאיננו מסתפק בתרומה לשדה האקדמי בלבד. מחקריו ופעילותו הציבורית הייחודית שימשו מנוע רב-עוצמה להנהגת שינויי מדיניות בתחומים שונים במערכת המשפט הפלילי, ובתוך כך לצמצום הפגיעה בזכויות החוקתיות לשוויון ולחירות. בשל כל אלה מצאה אותו ועדת הפרס ראוי לקבל את פרס גורני לפעילות יוצאת דופן בתחום המשפט הציבורי בישראל.

העמותה למשפט ציבורי בישראל
الجمعية للقانون ألعلم في إسرائيل
The Israeli Association of Public Law

נשיא: השופט (בדימוס) פרופ' אליקים רובינשטיין ■ **יו"ר:** פרופ' קרן וינשל ■ **מזכירה:** ד"ר נטע נדיב

פרס גורני למשפטנים/ות בשירות הציבורי – עו"ד אלי בכר

פרס גורני למשפטנים בשירות הציבורי מוענק השנה לעו"ד אלי בכר, מי שניהל כיועץ המשפטי של שירות הבטחון הכללי בין השנים 2006 ל-2011 ואשר לדעת הוועדה מהווה דוגמה ומופת ליועץ משפטי בארגון בטחוני.

עו"ד אלי בכר החל את עבודתו בשב"כ ב-1986 ובמשך עשרים שנים שימש בתפקידים שונים באגף המשפטי בשב"כ. ב-2006 נבחר לתפקיד היועץ המשפטי של הארגון. כיועץ המשפטי של השירות היה עו"ד בכר שותף ומעורב בקביעת מדיניות השב"כ בתחומים הנוגעים לביטחון הלאומי ולהתוויית היעדים הארגוניים. פרויקט חשוב בתקופת כהונתו היה השלמת התקנת תקנות, כללים ונהלים פנימיים שנדרשו בהתאם לחוק השב"כ שחוקק בשנת 2002. חוק השב"כ הוא חוק מסגרת שאת הוראותיו המהותיות נדרש להשלים בחקיקת משנה ענפה וייחודית שתוכנה אינו מתפרסם מחמת סודיותה ושנועדה להבטיח מצד אחד את יעילות תפקודו של השירות ועמידה במשימותיו ומצד שני להגן על ערכי יסוד דמוקרטיים.

עו"ד בכר הוביל מהלך של הסדרה פורמלית במסגרת "הוראות השירות", של דרכי מינויו של היועץ המשפטי לשב"כ, אופן סיום תפקידו, חיזוק הכפיפות המקצועית הכפולה לראש השב"כ וליועץ המשפטי לממשלה ועיגונם בהוראות שאינן ניתנות לשינוי אלא בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה. נוסף על כך, כמי שהחל את מסלולו בשירות בסמוך לפרשת קו 300, עסק עו"ד בכר בהנחלת לקחי פרשת קו 300 לכל השדרה הניהולית בשירות לאורך שנים.

על אופן תפקודו של עו"ד בכר כיועץ המשפטי של השב"כ מעיד מי שהיה באותה עת ראש השירות, יובל דיסקין, על דעת מי שהיה אז היועץ המשפטי לממשלה, מני מזוז, כך: "אלי בלט מאוד במקצוענותו, ביושרתו, בממלכתיותו ובאומץ ליבו האזרחי. הוא ידע לשמש שומר סף ממדרגה ראשונה, שהבין את ייעוד השב"כ ותפקידיו על פי חוק מחד, ואת רגישות פעילותו של השב"כ במדינה דמוקרטית מאידך. אלי לא היסס להציג את דעותיו ואף לעמוד עליהן הן בדיונים מבצעיים והן בדיונים עקרוניים ואף ידע להציע פתרונות שידעו לאזן בין צרכי הבטחון הדוחקים לבין שמירה על כפיפות מוחלטת של השב"כ לשלטון החוק ולערכים דמוקרטיים. בכך תרם אלי רבות לעיצוב התנהלות שב"כ כארגון ממלכתי במדינה דמוקרטית ויצק תוכן של ממש לריסון הכוח הנדרש מארגון כמו שב"כ".

לאחר פרישתו מהשירות המשיך עו"ד בכר לעסוק במתח ובאיזון שבין אתגרי הבטחון וערכי הדמוקרטיה ולהנחיל את הערכים המקצועיים ואת הידע והנסיון שצבר בשנות שירותו בשב"כ. זאת הוא עשה הן כמרצה מן החוץ באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת תל-אביב בקורסים בנושאי משפט וביטחון, והן כעמית מחקר ומנהל המרכז לביטחון ודמוקרטיה במכון הישראלי לדמוקרטיה. במסגרת עבודתו במכון פרסם עו"ד בכר שני מחקרי מדיניות: האחד, "ייעוץ משפטי בארגון ביטחוני" (2013); השני, "התקפות סייבר על מערכת הבחירות: איך מתמודדים" (ביחד עם רון שמיר, 2019). כן פרסם את הספר "שב"כ במבחן: ביטחון, משפט וערכי הדמוקרטיה" (2020) שהוא ספר יסוד על חוק השב"כ והערכת תפקודם של ההסדרים המשפטיים הקיימים כמו גם הצעות לתיקונים ושינויים לאור התמורות שחלו מאז התקנתם.

על כל אלה מצאה הוועדה את עו"ד אלי בכר ראוי לקבלת פרס גורני למשפטנים בשירות הציבורי. הוועדה רואה בהענקת הפרס לעו"ד בכר בימים אלה חשיבות מיוחדת נוכח האתגרים הביטחוניים

העמותה למשפט ציבורי בישראל
الجمعية للقانون ألعلم في إسرائيل
The Israeli Association of Public Law

נשיא: השופט (בדימוס) פרופ' אליקים רובינשטיין ■ **יו"ר:** פרופ' קרן וינשל ■ **מזכירה:** ד"ר נטע נדיב

והמשטריים חסרי התקדים המחייבים התמודדות יוצאת דופן של הייעוץ המשפטי בשירות הציבורי בכלל ושל הייעוץ המשפטי בארגונים הביטחוניים בפרט.

פרס גורני לחוקרים/ות צעירים/ות – ד"ר עדי גולדינר

פרס גורני לחוקרים צעירים בתחום המשפט הציבורי מוענק השנה לד"ר עדי גולדינר, על מחקרה בנושא *Discrimination as a Public Wrong*.

ד"ר גולדינר היא חברת הסגל האקדמי בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, אליה הצטרפה לאחר ניסיון בשירות הציבורי ובמגזר השלישי בישראל, ולימודים בארצות הברית ובאנגליה. במחקרה עוסקת ד"ר גולדינר בהסדרה המשפטית של איסורי הפליה, בפרט בהקשר של מוגבלות, מנקודת מבט המשלבת ניתוח פילוסופי וגישות של משפט וחברה. במסגרת זו, כתיבתה תרמה לשיפור ההבנה של מושג המוגבלות כקטגוריה רבת-פנים המצריכה מענים משפטיים מורכבים.

מאמרה של ד"ר גולדינר, שפורסם לאחרונה בכתב העת *Oxford Journal of Legal Studies*, מציג חשיבה חדשה ומקורית על תופעת ההפליה, כמעשה שאינו מתמצה רק בפגיעה באדם או בקבוצה החשופים ליחס למבחין, אלא פוגע בחברה כולה. זאת, שכן קהילה המחויבת לשוויון, אך מתאפשרת בה הפליה, היא קהילה שערכיה מופרים, ושחבריה חשופים לחשש מפני האפשרות של הפליה. כפי שמראה המאמר, ההפליה כפגיעה ציבורית – ולא רק פרטית – היא שמצדיקה, ואולי אף מחייבת, את מעורבותם של הציבור ושל המדינה באכיפתם של איסורי הפליה, ולא רק במטרה לסייע בידי יחידים וקבוצות לאכוף את זכויותיהם-הם. חשיבותו של המאמר, אפוא, לא רק בתרומתו העיונית, אלא בקריאה הבהירה העולה ממנו לנטילת אחריות ציבורית למניעת הפליה.

מאמרה של ד"ר גולדינר, המצטרף לשורה של פרסומים שבאמתחתה המעידים על גישתה הייחודית לחקר משפט וחברה תוך שימוש בכלים פילוסופיים וניתוח דוקטרינרי של המשפט כאחד, מלמד שמדובר בחוקרת צעירה חדשנית, מקורית, ומבטיחה. מן הטעמים האלה היא נמצאה ראויה לפרס גורני לחוקרים צעירים בתחום המשפט הציבורי.

פרס גורני לחוקרים/ות צעירים/ות – ד"ר יהלי שרשבסקי

פרס גורני לחוקרים צעירים בתחום המשפט הציבורי מוענק השנה לד"ר יהלי שרשבסקי, על מחקרו בנושא *Applying the Law of Armed Conflict in Domestic Courts – The Fusion of Domestic and International Law and the Question of IHL Expertise*.

ד"ר שרשבסקי הוא חבר הסגל האקדמי בפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה. במחקרו עוסק ד"ר שרשבסקי בהיבטים שונים של המשפט הבינלאומי ובפרט בענף המשפט הבינלאומי ההומניטרי. זאת, תוך עניין מיוחד באופן שבו נורמות מן המשפט הבינלאומי מובנות ומתווכות במשפט המדינתי או מושפעות על ידו.

מאמרו של ד"ר שרשבסקי, שעומד להתפרסם בספר על דיני המלחמה בהוצאת אוניברסיטת אוקספורד, מראה כיצד פיתוח נורמות מן המשפט הבינלאומי בפסיקתם של בתי משפט מדינתיים עשוי להוביל להתכה של נורמות משני השדות המשפטיים, זאת לעיתים ללא מתן דין וחשבון מלא לדקויות המבחינות ביניהם. תובנה זו מובילה אותו לדיון באשר לסוג הידע וההכשרה הדרושים

העמותה למשפט ציבורי בישראל
الجمعية للقانون ألعالم فني إسرائيل
The Israeli Association of Public Law

נשיא: השופט (בדימוס) פרופ' אליקים רובינשטיין ■ יו"ר: פרופ' קרן וינשל ■ מזכירה: ד"ר נטע נדיב

לשופטים בערכאות מדינתיות אשר מוצאים עצמם נדרשים לפרש וליישם נורמות מן המשפט הבינלאומי. המאמר מדגים את הטענה, בין היתר, באמצעות השימוש של בית המשפט העליון בישראל בדוקטרינת המידתיות בפסיקותיו בנושא המשפט הבינלאומי ההומניטרי, ובכך תורם תרומה מועילה לא רק לתיאוריה של המשפט הבינלאומי, אלא גם לקידום המשפט הישראלי.

מאמרו של ד"ר שרשבסקי הוא נדבך במכלול מרשים של כתיבה אקדמית אקטואלית, מדויקת ומועילה על מגמות במשפט הבינלאומי, ובכלל זה במשפט הבינלאומי הפלילי, בדיני הלחימה, ובמקומן של טכנולוגיות חדשות בשדה הקרב. אלה נושאים שהם מרכזיים למשפט הציבורי בכלל, ובישראל כיום בפרט. מן הטעמים האלה הוא נמצא ראוי לפרס גורני לחוקרים צעירים בתחום המשפט הציבורי.